

Pirkanmaan ilmastotiekartan yhteistyöryhmän kokous

Aika: ti 20.22.2022 klo 13–15

Paikka: Kokouskeskus Pellava, Roine / Teams

Läsnä: Eero Purontaus, Katja Alakerttula, Soili Ingelin, Valeria Kerkkä, Ossi Kekki, Visa Merikoski, Oona Lintunen, Liisa Hyttinen, Antti Lippo, Suvi Holm, Peer Haataja, Mari Rajala, Terhi Törmä, Helena Herttuainen

Yhteenvedo kokouksesta

13.00 Kokouksen avaus: Kehittämispäällikkö Liisa Hyttinen, Pirkanmaan liitto

Liisa Hyttinen avasi kokouksen ja kertoi, että Katja Alakerttula on nyt aloittanut Canemuren uutena projektipäällikönä. Liisa Hyttinen jatkaa työryhmän varapuheenjohtajana ja kehittämispäällikön roolissa osana työryhmää.

13.05 Pirkanmaan päästökehitys vuonna 2021 & katsaus tiekartan suunnitelmiin vuodelle 2023, projektipäällikkö Katja Alakerttula, Pirkanmaan liitto

Katja Alakerttula esittäytyi työryhmälle. Sen jälkeen oli vuorossa Pirkanmaan päästökehityksen tilannekatsausta vuodelta 2021. Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) antamien ennakkotietotojen pohjalta Pirkanmaan päästöt vähenivät 2,5 prosenttia vuonna 2021 vuoteen 2020 verrattuna. Kokonaisuudessaan Hinku-perustaista päästövähennystä on Pirkanmaalla vuodesta 2007–2021 33,5 prosenttia. Suurimmat päästölähteet vuonna 2021 olivat liikenne (31,2 %), maatalous (14,3 %) ja kaukolämpö (15,1 %). Suurin yksittäinen päästövähennys vuosien 2020–2021 tarkastelujaksolla toteutui öljylämmityksessä (-26,6 %), mitä osaltaan selittää valtakunnallinen Pirkanmaan ELY-keskuksen jakama tuki öljylämmityksestä poissiirtymiseksi. SYKE on koonnut päästötietojen lisäksi energiaan ja liikenteeseen liittyviä ilmastoindikaattoreita, jotka ovat kuntien ilmastotyön etenemisen seurannan tueksi laadittu. Yksi Pirkanmaan päästökehitykseen vaikuttavista seikoista on Tilastokeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen vahvistetut tiedot LULUCF eli maankäyttösektorin kääntymisestä vuonna 2021 päästölähteeksi. Syinä tähän ovat mm. runsaat hakkuut, kasvun hidastuminen ja metsämaan ojitettujen turvemaiden päästöjen kasvu. Pirkanmaalla hakkuukertymät ovat olleet vuosina 2020 ja 2021 yli Luonnonvarakeskuksen arvioiman suurimman ylläpidettävissä olevan hakkuukertymän. Tämä aiheuttaa kysymyksiä siitä, kuinka paljon jäljelle jäävästä 20 prosentista päästöjä voidaan sitoa jatkossa hiilinieluihin.

Tiekartan suunnitelmat vuodelle 2023 liittyvät seurantaan ja päivittämiseen. Tiekartan toimenpiteiden toteutumisen arviointiin on kehitetty liikennevalomalli, jolla voidaan mitata

tehtyjen toimenpiteiden saavutettua päästövähennyspotentiaalia. Liikennevalot luodaan teemakohtaisesti kevään -23 helmikuussa pidettävissä liikennevalomallin työpajoissa. Työpajoihin kutsutaan teemakohtaiset asiantuntijat. Keväällä alkaa myös tiekartan päivistytyö. Keskeisiä lisäyksiä tiekarttaan tullaan tekemään kiertotalouden, politiikkatoimien, pienten kuntien huomioinnin sekä hiilinielu & kompensointi teemojen ympärillä.

Canemure -hankkeessa järjestetään keväällä -23 ilmastosuunnitelmaan liittyen tapahtuma Pirkanmaan kunnille. Syksyllä -23 tarjoamme kunnille tilaisuuden tulla yhteen samojen vertaisoppimistyöpajoissa.

Keskustelusta nostoja:

Öljylämmityksen vähentyneet päästöt herättivät vilkasta keskustelua. Mari Rajala sanoi, että hakemuksia öljylämmityksestä poissiirtymiseen on käsitelty tänäkin vuonna Pirkanmaan ELY-keskuksessa runsaasti. Suuri päästövähennys vuosien 2020 ja 2021 välillä selittyy kuitenkin luultavasti suhteellisella osuudella koko päästöistä, jolloin öljylämmityksen osuus näyttäytyy päästövähennystaulukossa isolta. Keskustelua herätti myös Pirkanmaan hiilinielujen tilanne. Suvi Holm kertoi, että Äänekosken tehdas vaikuttaa puun kysyntään voimakkaasti, mikä voi selittää myös Pirkanmaan suurta hakkuukertymää. Helena Herttuainen kommentoi, että puulla on tällä hetkellä poikkeuksellisen kova kysyntä. Venäläisen puuntuonnin loppuminen näkyy erityisesti vuoden 2022 tilanteessa. Samoin fossiilisten vähentäminen tuo painetta puun käytölle. Syinä hiilinielujen vähenemiselle Herttuainen näki suuret hakkuumäärät ja kasvun hidastumisen. Osaltaan asiaa selittää se, että erityisesti Pohjois-Suomessa metsät ovat siirtyneet voimakkaan kasvun vaiheesta hitaammin kasvavaan luokkaan. Myös ylisuuret harvennukset, jolloin jää liian vähän kasvavaa puuta, ovat osasy. Tilanteen parantamiseksi tarvittaisiinkin kansainvälisiä sopimuksia ja sitoumuksia, jotta puunkäytön vähentäminen yhdessä maassa ei siirtäisi hakkuita toiseen maahan. Herttuainen korosti, että fokus pitäisi olla päästövähennyksissä, ei kompensoinnissa tai hiilinieluissa. Yleensä olisi tärkeää, että metsä pysyisi metsänä ja silloin kaavoituksella on iso rooli.

Tiekartan päivituksen ja seurannan osalta toivottiin, että päästövähennyspotentiaalin lisäksi tulisi tässä vaiheessa arvioida myös ajallisesti, mihin mennessä tietyt toimenpiteet tulisi olla valmiina, jotta päästövähennyspotentiaali saavutetaan ajoissa suhteessa tavoitteeseen. Kiire on saada vähennykset nyt tehtyä, sillä hyödyt kumuloituvat. Myös hiilensidonnain mahdollisuudet tulisi arvioida päivittämisen yhteydessä. Fokus pitäisi päivittämisen yhteydessä olla myös kompensoinnissa. Vertaisoppimistyöpajojen ajankohtaa syksyille -23 pidettiin hyvänä vaalien jälkeen.

Vähähiilisen kiertotalouden green deal & CCRI, kehittämispäällikkö Liisa Hyttinen, Pirkanmaan liitto

Tämä esitys siirrettiin seuraavaan kokoukseen edellisen esityksen runsaan keskustelun ja kommentoinnin seurauksena.

14.10–14.35 Esittäytymiskierros ja ajankohtaisen teeman nosto omalta työpöydältä

Kokouksen osallistujat esittelivät lyhyesti itsensä ja organisaationsa.

Keskustelusta nostoja:

- Antti Lippo kertoi uudesta Sopeutuva kaupunkiseutu -hankkeesta, jossa ennakoidaan ilmastonmuutoksen riskejä ja parannetaan kaupunkiseudun valmiuksia varautua ja sopeutua muuttuvaan ilmastoon. Hankkeen toteutusaika on 28.4.2022–28.2.2023. Se on saanut tukea ympäristöministeriöltä Vähähiillisen rakennetun ympäristön ohjelmasta, jonka rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (RRF). Hankkeessa mm. laaditaan sopeutumiseen liittyviä suunnitteluperiaatteita seudun rakennesuunnitelman tueksi ja suunnitellaan sopeutumistoimenpiteitä kuntien kiinteistöjen ja infrastruktuurin osalta. Hankkeessa toteutetaan lisäksi riskianalyysi ilmastonmuutoksen vaikutuksista kaupunkiseudulla ja laaditaan sen pohjalta riskikortit. Hankkeessa tehtiin kysely, jossa kysyttiin asukkaiden havaintoja ilmastonmuutoksen vaikutuksista arkiympäristössä. Tulokset olivat aika merkittäviä, sillä esimerkiksi asuntoja on alettu valita sillä perusteella, mihin ilmansuuntaan ikkunat ovat. Hankkeessa lisäksi laaditaan strategisia tavoitteita ja suunnitteluperiaatteita ilmastonmuutokseen varautumiseksi ja sopeutumiseksi osana seudun rakennesuunnitelman päivitystyötä. Osana hanketta laaditaan kunnille työkaluja sopeutumistyön organisoimiseksi ja johtamiseksi osana kuntien Hinku-työtä ja osaksi Hinku-tiekarttoja. (Muistiota täydennetty hankkeen tiedoilla: [Sopeutuva kaupunkiseutu - Tampereenseutu](#)).
- Eero Purontausta kertoi MAL-verkoston toiminnasta ja haasteista. Systemaattista ilmastotyötä ei monissa kunnissa vielä tehdä. Viherrakenne mietityttää parhailaan useassa kunnassa, samoin ennallistamisasetuksen tulevat vaatimukset.
- Mari Rajala esitteli ELY-Keskuksen moninaisia tehtäviä paikallisesti ja kansallisesti. Vihreän siirtymän kannalta merkittävä investointien luvitus tulee vauhdittumaan uusien henkilöresurssien myötä. Rajala mainitsi myös hiilinieluihin liittyen käynnissä olevan Hiilineutraalit vyöhykkeet Pirkanmaalla -hankkeen, josta saadaan yli kuntarajojen tietoa hiilinieluista ja metsäkadosta paikkatietoon perustuen.
- Peer Haataja kertoi, että markkinaohjaus on edelleen vahva elinkeinoelämässä. Kustannusten ohella yrityksiin vaikuttaa kiristyneet kansainväliset vaatimukset sekä asiakkaiden tiukemmat vaatimukset tuotteille.
- Visa Merikoski nosti esiin ruoantuotannon kannattavuusongelman sekä kiertotalouden merkityksen erityisesti ruokaketjussa.
- Ossi Kekki kertoi Etelä- ja Lounais-Pirkanmaan ilmastoekosysteemi-hankkeesta, jonka puitteissa on luotu ilmastokumppanuusverkostoa yrityksille. Hanketta vetää Anu Salminen Akaasta. Valkeakosken, Akaan, Punkalaitumen, Pälkäneen, Sastamalan ja Urjalan yhteisessä hankkeessa keskitytään kuntaorganisaatioiden ilmastoviestinnän tehostamiseen sekä ilmasto-, ympäristö- ja resurssiviisaustyön liittämiseen kuntien elinkeinotyöhön. (Muistiota täydennetty hankkeen tiedoilla: [\(Etelä- ja Lounais-Pirkanmaan ilmastoekosysteemi -hanke 1.8.2022 – 30.4.2024 | Valkeakosken kaupunki \(valkeakoski.fi\)\)](#))
- Terhi Törmä kertoi Hiilineutraali kirkko 2030 – ohjelmasta sekä seurakuntien ilmastotyöstä. Usealle seurakunnalle on myönnetty jo ympäristödiplomi. Ilmastonmuutoksesta syntyvä huoli oli näkynyt myös kirkon tulevaisuusselonteossa.

14.35–15.00 Pirkanmaan päästövähennyspolku, erityisasiantuntija Valeria Kerkkä, Pirkanmaan ELY-keskus

Valeria Kerkkä esitteli Pirkanmaan ELY-keskuksen laatimaa päästövähennyspolkua. Polku on luotu Pirkanmaan ilmastoforumissa vuosien 2020–2022 aikana. Polun muodostavat kolme keskeistä teemaa: energia, liikenne ja hiilinielut. Teemoille esitetään Pirkanmaan ELY-keskuksen laatimat päästövähennyslaskelmat, joilla saavutetaan Pirkanmaan hiilineutraaliustavoite. Polun päästövähennyslaskelmien pohjana ovat Kaisun ja Hinkun -perusurien toimenpiteet sekä jäljelle jäävä päästökuilu. Päästövähennyspolussa vertailuvuotena käytetään vuotta 2017 eikä 2007 (Hinkun vertailuvuosi), koska tarkastellaan tulevia toimenpiteitä. Toimenpiteet ovat maakunnallisia tai ylikunnallisia.

Liikenteessä on suurta potentiaalia mutta myös epävarmuutta. Energialla on suurin potentiaali. Energijärjestelmän osalta keskeisiä teemoja ovat turpeen käytön lopettaminen, energiamurros sekä turpeen ja maakaasun korvaaminen uusiutuvilla polttoaineilla. Tärkeässä roolissa ovat myös Pirkanmaalle suunnitellut tuulivoimalat, joilla saadaan niiden toteutuessa merkittävä suora päästövähennys sekä tuulivoimahyvitys. Hiilinielujen osalta kehitys nähtiin Pirkanmaalla varsin kohtuulliseksi tällä hetkellä, vaikka hiilinieluja on hoidettava edelleen ja kaavoituksella torjuttava metsäkatoa.

Lopputulemana on, että pääfokus tulee olla erityisesti uusilla päästövähennyksillä eikä hiilinieluihin tukeutumisella. Päästövähennyspolun laskelmien puitteissa Pirkanmaan hiilineutraaliustavoite on saavutettavissa, mutta se edellyttää polulla esitettyjen toimenpiteiden toteutumista. Jatkossa on syytä keskustella tiiviimmin Hiilineutraali Pirkanmaa 2030 -tiekartan ja päästövähennyspolun yhteistyöstä ja tietojen hyödyntämisestä.

Yleistä keskustelua ei ehditty käydä ajan puutteen takia.

Seuraava kokous ja muut huomiot

Seuraavan kokouksen ajankohta sovitaan doodlen avulla tammikuun alkupuolella lomien jälkeen.